

अणुव्रत (anu-vrata) *n.* (Jain.) minor vow, vow of a layman
अणुव्रतानाम् ... परिपालका ये ।... ते त्रिदशा भवन्ति VarāṅgaC. 9. 30; अणु-
व्रतानि सेवन्ते केचिद्भ्रमुपागताः PadmP.(Ra.) 2. 185; अणुव्रतानि पञ्च स्युः ...
धर्मोऽयं गृहसेविनाम् PadmP.(Ra.) 4. 46; सेवन्तेऽणुव्रतं शेषा जन्तवो गृहमाश्रिताः
PadmP.(Ra.) 11. 39; 109. 125; BrKathāK. 56. 35; 57. 334; 126. 51; अणु-
व्रतानि पञ्चैव YaśasCam. ii. 333. 23; हिंसातो विरतिः सत्यमदत्तपरिवर्जनम् ।
स्वस्त्रीरतिः प्रमाणं च पञ्चाणुव्रतं मतम् SubhāRaSam. 791; 763; 773; Gady-
Cin. 164. 7; तत्र शीलव्रतानि - अणुव्रतानि गुणाः - गुणव्रतानि JñātāDhaT. 139B. 1;
गृहिणः तेषां यश्चरित्रधर्मः - सम्यक्त्वमूलाणुव्रतादिपालनरूपः SthānT. 53A. 1;
110B. 12; 291A. 6; सम्यक्त्वमूलानि पञ्चाणुव्रतानि गुणास्त्रयः । व्रतानि
गृहमेधिनाम् YogSā. 2. 1; तत्र स्थूलाहिंसासत्यास्तेयब्रह्मापरिग्रहाः । अणुव्रतानि
पञ्चेति कीर्तितानि जिनेश्वरैः TrisaSāPuC. i. 1. 188; i. 1. 189; i. 1. 594; i. 3. 625;
i. 6. 240; ii. 3. 890; मृषावादां परिहरेत् द्वैतीयीकमणुव्रतम् MalliC. 7. 61; 3. 204;
7. 522; अणुव्रतानि मुख्यानि गृहिणां पञ्च तद्यथा । अहिंसा ... ब्रह्मचर्यापरिग्रहौ
PārśvC. 2. 45; निषिद्धैः स्युर्वधासत्यस्तेयब्रह्मपरिग्रहैः । अणुव्रतानि पञ्चापि राज-
न्महदपेक्षया SamarāSam. 1. 292; KumāPraPra. 70. 21.

अणुव्रतधर (anuvrata-dhara) *adj.* (Jain.) who observes the minor
vows or vows of householders श्रुत्वा धर्मं बभूवासावणुव्रतधरो महान् PadmP.
(Ra.) 22. 118; 26. 99; 35. 83; 106. 35; अणुव्रतधरः कश्चिद् गुणशिक्षाव्रतान्वितः ।
सिद्धिभक्तो व्रजेत् सिद्धिं मौनव्रतसमन्वितः BrKathāK. 57. 567.

अणुव्रतपरायण (anuvrata-parāyaṇa) *adj.* devoted to (the observa-
nce of) the minor vows अणुव्रतपरायणाः । तरणावुदिते भव्या मुञ्जते दोषवर्जितम्
PadmP.(Ra.) 14. 283.

अणुव्रतपालन (anuvrata-pālana) *n.* keeping up or observance of
the minor vows सम्यक्त्वपूर्वकं वत्स कुर्वणुव्रतपालनम् BrKathāK. 73. 167.

अणुव्रतयुक्त (anuvrata-yukta) *adj.* (one) engaged in the minor
vows नाथाणुव्रतयुक्तानां का गतिर्दृश्यते वद PadmP.(Ra.) 26. 96.

अणुव्रतविधि (anuvrata-vidhi) *m.* act of observing the minor vows
अणुव्रतविधौ रम्ये करोमि परमां धृतिम् PadmP.(Ra.) 33. 116.

अणुव्रतसमन्वित (anuvrata-samanvita) *adj.* associated with (i. e.
who has observed) the (five) minor vows लब्ध्वा परमसम्यक्त्वमणुव्रतसम-
न्वितः । पञ्चतां प्राप्य शुक्राहे जातो विबुधसत्तमः PadmP.(Ra.) 13. 61.

अणुव्रतस्वरूप (anuvrata-svarūpa) *n.* nature of the (five) minor
vows अथ राजाणुव्रतस्वरूपमपृच्छत् KumāPraPra. 71. 24.

अणुव्रतात्मक (anuvratātma) *adj.* consisting of (the observance
of) the minor vows गुरुणादेशितं धर्मं सम्यक्त्वाणुव्रतात्मकम् । अस्माभिरात्मसात्कृत्वा
पृष्टोऽथ भगवानिति SamarāSam. 5. 486.

अणुव्रतादान (anuvratādāna) *n.* acceptance of the minor vows
लभ्येणुव्रतादाने माध्यस्थाद्यच्छतो मुनेः । आकाराद्यवदातं तद्विद्विदानं प्रकीर्तितम्
SamarāSam. 9. 548.

अणुव्रतादिक (anuvratādi-ka) *adj.* beginning with (the observance
of) the minor vows, consisting of (the observance of) the minor vows
etc. गुरुणा गृहिधर्मोऽथ भूमुजेऽणुव्रतादिकः । दत्तः PārśvC. 2. 94.

अणुव्रतादिसंयुक्त (anuvratādi-samyukta) *adj.* observing the minor
vows etc. योऽणुव्रतादिसंयुक्तः ... । कथं चानीयते सोऽत्र मया तन्वि त्वदन्तिकम्
BrKathāK. 60. 82.

अणुव्रताद्य (anuvratādya) *adj.* commencing with the minor vows
गुरुणाणुव्रताद्येऽथाख्याते धर्मे जगद् सः SamarāSam. 4. 433.

अणुव्रतान्वित (anuvratānvita) *adj.* possessed of the minor vows
बभूव सौम्यया साकं श्रावकोऽणुव्रतान्वितः BrKathāK. 65. 6.

अणुव्रताश्रम (anuvratāśrama) *m.* stage of life (of a householder) in
which one observes the minor vows सयंमाणोपदेशोऽसौ सीतयाणुव्रताश्रमे ।
पञ्चलक्ष्मणमार्गेण रममाणो भ्रमन्महीम् PadmP.(Ra.) 41. 158.

अणुव्रताश्रय (anuvratāśraya) *adj.* based on the minor vows पञ्चरथो
नाम नरपतिः ... सुधर्माचार्यात् ... सम्यग्दर्शनमणुव्रताश्रयमादाय YaśasCam. ii.
288. 16.

अणुव्रतासि (anuvratāsi) *m.* sword in the form of the minor vows
अणुव्रतासिदीप्ताङ्गो नियमच्छत्रशोभितः ।... सुखितो भव PadmP.(Ra.) 73. 107.

अणुव्रतिन् (anu-vratin) *adj.* who is engaged in the observance
of the minor vows सम्यग्दर्शनसंपन्नः शूरः कश्चिदणुव्रती । पृष्ठतो वीक्ष्यते पत्न्याः
(? ल्या) पुरस्त्रिदशकन्यया PadmP.(Ra.) 73. 168.

अणुव्रतोद्यम (anuvratodyama) *m.* effort of observing the minor
vows गृहिणो विषयासेवापूर्वं सोऽणुव्रतोद्यमः PārśvC. 7. 818.

अणुव्रीहि (anu-vrihi) *m.* a fine sort of rice-grains [SābdaKaDru.]

अणुशब्द (anu-śabda) *m.* 1 the word *anu* अणुप्रियङ्गवः अणवश्च
अणुशब्दवाच्याः BrĀraUBh. 795. 7 (on vi. 3. 13); एषोऽणुरात्मा इत्यणुशब्दात्
आराग्रमात्रो ह्यवर इत्युद्भूय मानाच्चाणुरात्मा VedāntSā.(Rā.) 204. 5 (on ii. 3. 23);
VedāntDi. 123. 14 (on ii. 3. 23); भवत्यसावित्यणुशब्दमत्र विहाय वाक्यानि
बहूनि दोषः AnuVyā. 73B. 6 (on 4. 4); अणुशब्दप्रयोगात् परमाणुपरिमाणत्वाशङ्कां
प्राप्तां पराकरोति PrakaVi. 678. 20; स्वशब्दः अणुशब्दः न त्वणुत्वाक्षेपकशब्द इति
भावः ŚrutaPra. ii. 363. 26 (on ii. 3. 23); NyāySiA. 191. 29; इवशब्दशिरस्केन
चाणुशब्देन निर्दिष्टतया Nyāyāmṛ. 599A. 1; श्रुतिगतस्याणुशब्दस्य श्रुतित्वसंचितं
सच्छब्दोक्तं जगत्कारणम् SivārkaMaDi. i. 80. 27 (on i. 1. 1); न चात्र वाक्येऽणु-
शब्देन द्वयणुकाद्येव ग्राह्यमिति वाच्यम् SāṅkhyāPraBh. 136. 1 (on 5. 87);
136. 3 (on 5. 87); अणुशब्दप्रतिपाद्ये अणिमशब्दो न प्रयुक्तः LaCandra. 837. 41;
2 minute sound (मेदोजन्यगलण्डः) गलेऽणुशब्दं कुरुते च नित्यम् BhāvPra.
(Bhā.) 8. 43 (? 44). 6.

अणुशरीरप्राप्ति (anusarira-prāpti) *f.* obtainment of a small body
गजादिशरीरस्वस्याणुशरीरप्राप्तावतिरेकः स्यात् TattvPrakā. 104A. 7 (on ii. 2. 34)

अणुशास् (anu-śas) *adv.* in small parts or divisions कालाः संवत्सर-
श्रिताः । अणुशास् महेशश्च सर्वे समव्ययिन्त्र तम् TaiĀ. i. 2. 2 (11. 2); °असनसाराणां
चाणुशः कृतानामभयाविभीतकं ... °विडङ्गानाम् ... दशगुणेनाम्भसा साधयेत् CaraS.
vi. 1(3). 3 (1941 Ed.); अश्मयैव च शर्करा । अणुशो वायुना भिन्ना ... । निरेति सह
मूत्रेण AstāHr. iii. 9. 19; RugVi. 32. 14; न च देशविभागेन स्थितो नीलादिरिष्यते ।
व्यज्यते यस्तदा तेन तस्य भेदोऽणुशस्ततः TattvSam. 637; पृथ्वीनीरतेजोवा-
यवोऽणुशः परस्परं भिन्नाः परिच्छेदकाश्च PārāSū. 28. 29; एवमेव नानासमुत्थाः
काला अणुशो महेशश्च ... सर्वेऽपि संवत्सरं कालमाश्रिताः ŚaṅkaVi.(Ā.) 215. 1;
कृतानप्यणुशः करोमि निखिलात्तन्नाङ्गतेजोबलान् Manmatho. 3. 8 (633. 6)

अणुशिरस (anu-śiras) *adj.* having a very small head अणुशिरसिच्छिरा
भूत्वा बृहच्चणुशिराः पुनः ।... सोऽभ्यवर्तत मां युधि MahāBhā. iii. 163. 28.

अणुशेष (anu-śeṣa) *adj.* of which only a quarter mora is left अणु-
शेषोऽधिगोर्वापि युगलादिरिष्युतः NāraSi. ii. 2. 18.

अणुश्यामता (anusyāma-tā) *f.* dark colour of the atom अणुश्यामता-
नित्यत्ववदेतस्यात् NyāySū. iii. 2. 71; iv. 1. 67; अणुश्यामतादृष्टान्तेनाकर्मनिमित्तां
शरीरोत्पत्तिं समादधानस्याकृताभ्यागमप्रसङ्गः NyāyBhā. 239. 9 (on iii. 2. 72);
यथा मन्त्रायुर्वेदप्रामाण्यवदणुश्यामतानित्यत्ववदेवमादि तद् व्याहृत्यते TātpaT.(Vā.)
52. 19 (on i. 1. 1); 635. 17 (on iv. 1. 67)

अणुसंयुक्त (anu-samyukta) *adj.* conjunct (conjoined) with the
atom अजसंयोगेऽप्यसति तरसंयुक्ताणुसंयुक्तक्षेत्रज्ञादृष्टे संयुक्तसंयोगिसमवायात् Naya-
Vi. 190. 2 (i. 1. 5)

अणुसंयोग (anu-samyoga) *m.* conjunction of atoms अणुसंयोगस्त्व-
प्रतिषिद्धः VaiśeSū. iv. 2. 4.

अणुसंसर्ग (anu-samsarga) *m.* combination of atoms कल्पाद्यध्ययु-
संसर्गप्र(? प्री)तिचक्षुष्यणुर्महान् AlaṅkāṢe. 19. 5.

अणुसंस्थ (anu-samsthā) *adj.* as confined to an atom त्रिजगद्विषयं
ध्यानादणुसंस्थं धारयेत् क्रमेण मनः YogSā. 11. 19.

अणुसंहति (anu-samhati) *f.* 1 group of individual souls उदमीमिल-
स्त्वमणुसंहतेर्ज्ञेताम् HarVi. 6. 108; 2 collection of atoms अणुसंहतिमात्रं च
घटाद्यस्माभिरिष्यते TattvSam. 78.

अणुसंघविकार (anusāṅgha-vikāra) *m.* modification of the aggre-
gate of atoms त्वन्मयोऽयमणुसङ्घविकारः RāmC. 16. 64.

अणुसंघात (anu-sāṅghāta) *m.* multitude of individual souls मन्त्राणां
कोट्यस्तिन्नः सार्धाः शिवनियोजिताः । अनुगृह्याणुसङ्घातं याताः पदमनामयम्
MāliniT. 1. 41.

अणुसंघातवाद (anusāṅghāta-vāda) *m.* theory of the collection of
atoms अणुव्यतिरेकेणाणुसङ्घातवादः VedāntKa. 101. 10 (on i. 1. 5)

अणुसंचय (anu-sāñcaya) *m.* collection (aggregate) of atoms मा
भूत्प्रत्यक्षलोप इत्यणुसञ्चयं दर्शनविषयं प्रतिजानानः किमनुयोक्तव्य इति NyāyBh.
101. 5 (on ii. 1. 36) = NyāyVār. 243. 3 (on ii. 1. 33); किमेते एकादिप्रत्यया
अणुसञ्चयमात्रे आहोस्त्रिदर्थान्तरभाव इति संदिह्यते NyāyVār. 247. 16 (on ii. 1. 34);
अणुसञ्चयमात्रमिच्छतः ... दृष्टान्ताभाव इति तात्पर्यार्थः TātpaT.(Vā.) 397. 18 (on
ii. 1. 36); अणुसञ्चयबाह्यवादेऽपि सञ्चयस्यान्यस्याभावे परमाणव एव PratyabhiVi.
i. 224. 1 (i. 5. 6)

अणुसंचार (anu-sāñcāra) *m.* movement of atoms सावयवत्वाच्चन्दन-
विन्दोरणुसंचारेण देहव्याप्तिरुपपद्यते Bhām. 487. 20 (on ii. 3. 25)

अणुसंज्ञा (anu-sāñjñā) *f.* name Aṇu अत एव...जीवत्वाभिप्रायेण मन्त्रा-
णामणुसंज्ञा SetuBa. 251. 19; अपकाणवमलवज्जीवत्वादेव मन्त्राणामणुसंज्ञा Lalitā-
SaBh. 96. 23 (129)